

II

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

415 SESJA PLENARNA W DNIACH 9-10 MARCA 2005 R.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczącego promocji spółdzielczości w Europie

COM(2004) 18 końcowy

(2005/C 234/01)

Dnia 23 lutego 2004 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspomnianej powyżej

Sekcja ds. Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu na ten temat, przyjęła swoją opinię dn. 14 lutego 2005 r. Sprawozdawcą był **Jean François HOFFELT**.

Na 415 sesji plenarnej w dniach 9-10 marca 2005 r. (posiedzenie z dnia 9 marca) EKES stosunkiem głosów 120 do jednego, przy trzech głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wstęp

1.1 „Spółdzielnia jest niezależnym stowarzyszeniem osób dobrowolnie zrzeszonych celem zaspokajania swoich wspólnych aspiracji oraz potrzeb społeczno-gospodarczych i kulturalnych poprzez stowarzyszenie wspólną własność i demokratycznie kontrolowane przedsiębiorstwo”⁽¹⁾. Mimo iż definicje prawne spółdzielni bywają różne w poszczególnych państwach członkowskich, praktycy prawa uznają, iż spółdzielnie wykazują cechy spółek *intuitu personae*.

1.2 Tożsamość spółdzielczą wzmacniają takie wartości jak demokracja, równość, sprawiedliwość, solidarność, przejrzystość czy też odpowiedzialność społeczna, a także takie zasady, jak dobrowolność zrzeszania się, demokratyczna kontrola sprawowana nad spółdzielnią przez członków, ekonomiczne uczestnictwo członków i troska o społeczność lokalną⁽²⁾.

1.3 Ponadto spółdzielnie różnią się również od spółek kapitałowych zmiennością kapitału; ich udziały są bowiem imienne i w zasadzie nieprzenoszalne na osoby trzecie nie będące członkami spółdzielni.

1.4 W Unii Europejskiej członkami spółdzielni jest około 140 mln obywateli. Liczbę przedsiębiorstw spółdzielczych szacuje się na ok. 300.000; zatrudniają one 2,3 mln osób.

1.5 Spółdzielnie cechuje sposób organizacji oparty zasadniczo na połączeniu zdolności nabywczej, sprzedaży lub też siły roboczej w celu zaspokajania potrzeb ekonomicznych ich członków. Funkcjonując w większości sektorów działalności gospodarczej, ten model przedsiębiorstwa jest dobrze dostosowany do osiągnięcia celów społecznych, środowiskowych i kulturalnych.

1.6 Spółdzielnie posiadają w szczególności potencjał pozwalający im przyczynić się do realizacji celów związanych ze strategią lizbońską, ponieważ dążą do pogodzenia ze sobą takich aspektów, jak wyniki ekonomiczne, interesy udziałowców oraz rozwój osobisty.

1.7 Pomimo że mogą się one znacznie różnić pod względem wielkości i tempa rozwoju, spółdzielnie działają zasadniczo w otoczeniu lokalnym; w ten sposób uczestniczą w tworzeniu i wzmacnianiu więzi społeczno-gospodarczych swego regionu oraz utrzymują spójność społeczną w obszarach, które muszą stawić czoła problemom spowodowanym zbyt wolnym rozwojem lub pilnej konieczności restrukturyzacji gospodarczej⁽³⁾. To umiejscowienie w kontekście lokalnym nie

⁽¹⁾ Karta Spółdzielczości przyjęta w 1995 r. przez Kongres Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Manchesterze.

⁽²⁾ tamże.

⁽³⁾ Opinia Komitetu Regionów z dnia 16 czerwca 2004 r., CdR 97/2004 fin, sprawozdawca: Irma Pellinen, Dz.U. C 318 z dnia 22 grudnia 2004 r.

przeszkadza jednak spółdzielniom w rozwijaniu działalności poza granicami Unii Europejskiej. Spółdzielnie mają zatem niezaprzeczalny wpływ na wymianę handlową i dynamikę gospodarki światowej (*).

1.8 W tym względzie znaczenie i wpływ spółdzielni zostały skądinąd uznane zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym. I tak w czerwcu 2002 r. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) uchwaliła zalecenie dotyczące promocji spółdzielczości (†), w którym zwraca uwagę na fakt, że „spółdzielnie, w różnych formach promują jak najpełniejszy udział w rozwoju społeczno-gospodarczym ludności”. Zalecenie to zostało przyjęte przez wszystkie 25 państw członkowskich UE i jest obecnie na etapie ratyfikacji.

1.9 Na poziomie Unii Europejskiej spółdzielnie zostały uznane na podstawie art. 48 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (‡). W ramach Komisji Europejskiej powołano komórkę odpowiedzialną za „rzemiosło, małe przedsiębiorstwa, spółdzielnie i stowarzyszenia wzajemne”, która przywiązuje szczególną wagę do tego modelu prowadzenia działalności gospodarczej. Rada przyjęła niedawno statut spółdzielni europejskiej oraz dyrektywę uzupełniającą ten statut w kwestiach dotyczących pracowników (§). Przyjęcie omawianego tutaj komunikatu jest wyrazem ciągłego zainteresowania, jakie Komisja przejawia wobec tej formy przedsiębiorstwa.

1.10 Zainteresowanie to jest również odpowiedzią na oczekiwania ze strony spółdzielni, ponieważ obecnie muszą one podejmować znaczne wyzwania, których ignorowanie oznaczałoby dla nich zahamowanie rozwoju bądź zagrożenie dla dalszego ich istnienia. W wielu państwach członkowskich Unii wykorzystanie koncepcji spółdzielni przez byłe rządy komunistyczne zdyskredytowało tę formę przedsiębiorstwa. Wiele spółdzielni działających na coraz bardziej konkurencyjnych rynkach musi mobilizować znaczne środki w celu utrzymania konkurencyjności, zachowując jednocześnie swoje charakterystyczne cechy i tożsamość.

2. Zasadnicza treść komunikatu

2.1 Jednym z kluczowych elementów komunikatu Komisji z dn. 23 lutego 2004 r. jest zwrócenie uwagi przez Komisję na „coraz bardziej znaczącą i pozytywną rolę spółdzielni jako środka do realizacji wielu celów Wspólnoty”.

(*) Uchwała 56/114 przyjęta na 88 posiedzeniu plenarnym Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 19 grudnia 2001 r.

(†) R 193. Zalecenie dotyczące promocji spółdzielni, przyjęte na 90 sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy 20 czerwca 2002 r.

(‡) Art. III-142 Konstytucji Europejskiej (w trakcie ratyfikacji).

(§) Rozporządzenie 1435/2003, Dz.U. L 207 z dnia 18 sierpnia 2003 r.; dyrektywa 2003/72/WE, Dz.U. L 207 z dnia 18 sierpnia 2003 r.

Opinia EKES z dnia 26 maja 1992 r. w sprawie projektu rozporządzenia Rady dotyczącego statutu spółdzielni europejskiej oraz w sprawie dyrektywy Rady uzupełniającej statut w kwestii roli pracowników, Dz.U. C 223 z dnia 31 sierpnia 1992 r.

2.2 Komisja ponadto stwierdza, że potencjał spółdzielni nie został jeszcze wystarczająco wykorzystany. Dla zaradzenia tej sytuacji Komisja proponuje wyznaczyć trzy główne cele, które będą realizowane poprzez dwanaście działań.

2.2.1 *Działania na rzecz zwiększenia liczby zakładanych spółdzielni w Europie poprzez bardziej intensywne rozpowszechnianie informacji na temat tego sektora i ulepszenie jego charakterystyki*

W tym przypadku celem jest zorganizowanie struktur wymiany informacji i doświadczeń oraz promocja działań służących szerzeniu informacji wśród władz publicznych oraz prywatnych podmiotów gospodarczych.

2.2.2 *Ulepszenie krajowego prawodawstwa dotyczącego spółdzielni*

Cel ten został określony w związku z przyjętym przez Radę w lipcu 2003 r. rozporządzeniem w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE). Chodzi tu jednocześnie o wdrożenie tego rozporządzenia w prawie krajowym, o ulepszenie ustawodawstwa krajowego w tej dziedzinie oraz o promowanie tworzenia „przepisów modelowych”. Należy podkreślić, że Komisja przywiązuje również szczególną wagę do nowych państw członkowskich Unii.

2.2.3 *Utrzymanie i pełniejsze uwzględnienie spółdzielni w celach wspólnotowych oraz ich wkład w realizację tych celów*

Cel ten obejmuje w szczególności politykę rolną i rozszerzenie, rozwój wsi i regionów oraz tworzenie miejsc pracy.

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet zawsze z uwagą odnosił się do problematyki spółek osobowych i ogólnie gospodarki społecznej (*). Podobnie jak Komitet Regionów, uważa on, że należy promować i wspierać w równy sposób wszelkie formy przedsiębiorczości (†). W celu zapoznania się z opiniami organizacji i samych spółdzielni na temat komunikatu, 11 października 2004 r., w oparciu o uprzednio rozesłany kwestionariusz, Komitet zorganizował przesłuchanie publiczne. Pozwoliło to skonfrontować projekt Komisji z oczekiwaniami i priorytetami spółdzielczości.

(*) Opinia EKES „Gospodarka społeczna a wspólny rynek”, sprawozdawca: Jan Olsson, Dz.U. C 117 z dnia 26 kwietnia 2000 r.

(†) Patrz: przypis nr 3.

3.2 Komitet przychylnie przyjął komunikat Komisji w sprawie promocji spółdzielczości w Europie. Jego wprowadzenie powinno ułatwić zakładanie tego typu przedsiębiorstw, w szczególności poprzez nadanie im większego znaczenia i rozpowszechnianie informacji o tym, w jaki sposób przyczyniają się do realizacji celów strategii lizbońskiej.

3.3 Jednakże w wyniku lektury komunikatu Komitet zauważa, że wiele działań przewidzianych w celu zapewnienia lepszej promocji spółdzielczości zostało sformułowanych niezwykle ostrożnie, często za pomocą takich stwierdzeń, jak „przeanalizować”, „zbadać możliwość” czy „przywiązać szczególną wagę”. Dlatego też należałoby jak najszybciej określić bardziej konkretne cele do osiągnięcia, wyznaczając dla nich odpowiednie terminy realizacji.

3.4 Komitet podziela zainteresowanie Komisji wobec nowych państw członkowskich i krajów kandydujących. W niektórych z nich poprzednie rządy doprowadziły do sytuacji, w której spółdzielczość uznawano za narzędzie obowiązującego ustroju.

3.4.1 Z tego właśnie względu Komitet uważa, że szczególnie ważne jest informowanie przedsiębiorców tych krajów o potencjale związanym ze spółdzielczością. Umożliwia ono między innymi rozwój działalności poprzez wzajemne dzielenie zasobów, odpowiedzialności i podjętych ryzyk, co pozwala na zwiększenie szans wykonalności i trwałości projektów⁽¹⁰⁾.

3.4.2 Komitet jest również zdania, że w tych nowych państwach członkowskich należy wesprzeć nową dynamikę, która rodzi się i rozwija się również dzięki spółdzielczości, w walce z wyłączeniem społecznym oraz w dziedzinie ochrony środowiska i zwrócić uwagę na to, aby nowy system tworzony przez niektóre spółdzielnie nie został zaprzepaszczony wskutek pewnych zmian warunków działania spółdzielczości.

3.5 Uwzględniając podejście Komisji, kładące nacisk na spółdzielnie małej i średniej wielkości, Komitet pragnie przypomnieć, że wiele spółdzielni i grup spółdzielczych przekracza wartości progowe określone w definicji MŚP przyjętej przez UE. Z tego powodu Komitet zaleca nie zawężać propozycji Komunikatu tylko do małych i średnich przedsiębiorstw. Dotyczy to w szczególności odniesień do pewnych działań Wspólnoty, np. w zakresie usług dla przedsiębiorstw czy dostępu do finansowania.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES „Dywersyfikacja gospodarcza państw przystępujących. Rola MŚP oraz przedsiębiorstw gospodarki społecznej”, sprawozdawcy: Lucia Fusco i Jacques Glorieux, Dz.U. C 112 z dnia 30 kwietnia 2004 r.

4. Dziedziny dotyczące spółdzielczości wymagające podjęcia bardziej gruntownych i zaawansowanych prac

4.1 Otoczenie prawne

4.1.1 W komunikacie Komisja przywiązuje szczególną wagę do prawa spółdzielczego, a zwłaszcza do różnorodności krajowych statusów prawnych spółdzielni. Komitet popiera takie podejście, ponieważ istotne jest, by spółdzielnie mogły rozwijać swoją działalność w oparciu o jak najlepsze prawodawstwo, zarówno na szczeblu krajowym jak i europejskim.

4.1.2 Spółdzielnie podlegają skądinąd szeregowi przepisów z zakresu prawa spółek (rachunkowość i księgowość, prawo pracy, przepisy dotyczące konkurencji, prawo podatkowe itd.). Jeśli ustawodawstwo to nie będzie uwzględniało swobodnego charakteru spółdzielni, uzasadnione jest stwierdzenie, że nawet przy istnieniu optymalnych przepisów odnoszących się do samych spółdzielni, pojawia się ryzyko zahamowania ich rozwoju.

4.1.2.1 Jako przykład można podać wstępny projekt wytycznej Międzynarodowych Standardów Rachunkowości MSR 32 (IAS 32) przewidującej, że udziały w spółdzielni będą mogły być traktowane jako zobowiązania, a nie kapitał własny, ponieważ podlegają one potencjalnym żądaniom wykupu. Biorąc pod uwagę konsekwencje, jakie zapis ten mógłby nieść ze sobą dla spółdzielni, został on zinterpretowany w sposób pozwalający na wyjątek od tej zasady pod dwoma uzupełniającymi warunkami⁽¹¹⁾. Fakt, że zasada taka nie została poddana rewizji, a tylko dodano do niej interpretację odnośnie spółdzielni, pozwala sądzić, że ta forma przedsiębiorczości jest ogólnie pojmowana jako wyjątek wśród spółek kapitałowych. Jak zostało to już wspomniane (patrz punkt 3-1), Komitet jest zdania, że nie należy traktować spółdzielni jako wyjątku, ale wręcz przeciwnie — w razie potrzeby zmieniać przepisy tak, by uwzględniały one specyfikę spółdzielczości.

4.1.2.2 Komitet zachęca w związku z tym Komisję do wzięcia pod uwagę synergii, którą powinno się stworzyć pomiędzy prawem spółdzielczym z jednej strony, a innymi elementami otoczenia prawnego z drugiej, oraz przełożyć tę syngię na konkretne działania.

4.1.2.3 W tym kontekście Komitet sugeruje, aby grupy ekspertów, zobowiązane przez Komisję do wydania opinii na temat przyszłych tekstów prawnych w tej dziedzinie, systematycznie brały pod uwagę cechy charakterystyczne spółdzielni, odwołując się do kompetencji właściwych organizacji reprezentujących spółdzielczość⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ Udziały w spółdzielniach mogłyby być traktowane jako kapitał a) w przypadkach, gdy emitent zachowuje bezwarunkowe prawo odmowy wykupu udziałów lub b) w przypadkach, w których ustawodawstwo krajowe lub statut danej organizacji ustala próg, poniżej którego nie może spaść poziom kapitału.

⁽¹²⁾ W tej kwestii jest uderzające, że w grupie ekspertów europejskich wysokiego szczebla ds. prawa spółek, wielokrotnie cytowanej w dokumencie, nie ma żadnego eksperta od spraw spółdzielczości.

4.2 Zasady konkurencyjności, swoboda podejmowania działalności i zasady opodatkowania

4.2.1 **W zakresie przepisów dotyczących konkurencji,** Komitet zdecydowanie popiera stanowisko, zgodnie z którym na wzór innych form przedsiębiorczości, spółdzielnie podlegają art. 81, 82 i 86 do 88 Traktatu ustanawiającego WE. Niemniej jednak w jego ocenie sposób sformułowania akapitu komunikatu odwołującego się do art. 81 Traktatu w kwestii porozumień nie jest jasny, gdyż Komisja podkreśla fakt, że „o ile status spółdzielni nie jest zasadniczo sprzeczny z artykułem 81 Traktatu WE, o tyle przyjęte później postępowanie czy zasady mogą być uznane za ograniczenie dla konkurencji”⁽¹³⁾. Komisja zaleca lepsze upowszechnienie reguł konkurencji w poszczególnych sektorach spółdzielczości.

4.2.1.1 W oparciu o informacje uzyskane w czasie przesłuchania przedstawicieli sektora spółdzielczości, zorganizowanego 11 października 2004 r., Komitet uważa, że przyczyna tego problemu nie leży raczej w nieznaności reguł konkurencji, ale w fakcie, że przepisy te nie zawsze uwzględniają specyfikę spółdzielczości. Komitet apeluje zatem do Komisji, aby skierowała swoje działania również ku służbom odpowiedzialnym za politykę konkurencji celem zagwarantowania, że dysponować będą one większą wiedzą na temat różnych form organizacji spółdzielni.

4.2.1.2 Zwracając uwagę na fakt, że różnorodność form przedsiębiorczości na rynku stanowi kluczowy element zdrowej konkurencji, EKES przyjmuje jednomyślnie stanowisko, iż podjęcie takiego kroku mogłoby zapobiec jakimkolwiek przejawom dyskryminacji wobec spółdzielni ze względu na ich formę organizacji.

4.2.2 Komitet zwraca również uwagę na fakt, że w niektórych krajach zabronione jest zakładanie spółdzielni celem prowadzenia działalności w pewnych branżach⁽¹⁴⁾. Jest to oczywista przeszkoda dla **swobody podejmowania działalności**. Sytuacja ta jest o tyle godna pożałowania, że rozporządzenie nadające statut europejskiej spółdzielni potwierdza ten zakaz⁽¹⁵⁾. Komitet zwraca się zatem do Komisji z wnioskiem o przeanalizowanie zakresu i oddziaływania tych ograniczeń.

4.2.3 W kwestii **opodatkowania** spółdzielni Komitet popiera zasadę, zgodnie z którą przywileje i korzyści przyznawane takim przedsiębiorstwom powinny być wspólne do ograniczeń prawnych lub do społecznej wartości dodanej, jaką tworzą⁽¹⁶⁾. W tym kontekście Komitet zachęca Komisję, aby zwróciła się do państw członkowskich z wnioskiem o rozpatrzenie możliwości przyznania spółdzielniom zachęt podatkowych w oparciu o ich użyteczność społeczną lub w zależności od ich wkładu w rozwój regionu, z zastrzeżeniem ścisłych warunków monitorowania poszanowania zasad i wartości spółdzielczości.⁽¹⁷⁾

⁽¹³⁾ Patrz: ostatni akapit podrozdziału 3-2-7 komunikatu.

⁽¹⁴⁾ Np. w Niemczech niemożliwe jest zakładanie spółdzielni w przypadku zaopatrzenia w produkty farmaceutyczne.

⁽¹⁵⁾ Artykuł 8-2: „Jeśli krajowe prawodawstwo przewiduje szczególne zasady i/lub ograniczenia związane z rodzajem działalności prowadzonej przez spółdzielnie europejskie (...), prawo to odnosi się do wszystkich spółdzielni europejskich”.

⁽¹⁶⁾ Patrz: komunikat § 3-2-6.

⁽¹⁷⁾ Patrz: opinia Komitetu Regionów; przypis nr 3.

4.3 Odpowiedzialność społeczna i nadzór korporacyjny

4.3.1 Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw

4.3.1.1 Wraz z globalizacją gospodarki coraz większy nacisk kładzie się na wymóg rentowności przedsiębiorstw, niekiedy ze szkodą dla kwestii społecznych. Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw, czyli „dobrowolne uwzględnienie przez przedsiębiorstwa kwestii społecznych i środowiskowych w ramach ich działalności operacyjnej oraz kontaktów z zainteresowanymi stronami”⁽¹⁸⁾, nie jest dla spółdzielczości nowym pojęciem. Fakt, że spółdzielnie dążą jednocześnie do realizacji celów ekonomicznych i społecznych, oraz że ich procedury działania opierają się na koncepcji jednostki i na zasadach wewnętrznej demokracji powoduje, iż z natury rzeczy uwzględniają one wymogi odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw i działają na rzecz jej promowania⁽¹⁹⁾.

4.3.1.2 Komitet żałuje, że wymiar ten został pominięty w komunikacie i zaleca, aby w związku z tą kwestią Komisja opracowała działania w celu promocji praktyk przyjętych przez spółdzielnie w tej dziedzinie⁽²⁰⁾.

4.3.2 Nadzór korporacyjny

4.3.2.1 Od wielu już lat Komitet prowadzi prace, poświęcając im przy tym dużo uwagi, nad kwestiami dotyczącymi nadzoru korporacyjnego przedsiębiorstw⁽²¹⁾. Poglądy, które ciągle dominują w tej dziedzinie, rzadko odnoszą się do spółdzielni. Stanowi to w jakimś stopniu paradoks, ponieważ wiele przepisów dotyczących samej organizacji spółdzielni spowodowały, że wprowadziły one pewne modele nadzoru korporacyjnego⁽²²⁾. Do sukcesu spółdzielczości może także znacznie przyczynić się działalność spółdzielczych związków rewizyjnych; związki takie funkcjonują w wielu państwach członkowskich, a niektóre z tych krajów mają już ponad stuletnią, nieprzerwaną tradycję spółdzielczości. Zatem istotne jest, aby dyrektywa WE w sprawie badań ustawowych uznała i uwzględniła tę instytucję prawa spółdzielczego.

⁽¹⁸⁾ Zielona księga w sprawie europejskiego modelu odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw COM(2001) 366 końcowy.

⁽¹⁹⁾ Poprzez organizację sieci uczciwego handlu, wdrożenie systemów oceny oddziaływania społecznego, stworzenie europejskich grup systemów ocen oddziaływania społecznego.

⁽²⁰⁾ Opinia EKES na temat Zielonej księgi w sprawie europejskiego ustroju odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw, EKES 355/2002, sprawozdawcy: Renate Hornung-Draus, Ursula Engelen-Kefer oraz Jean François Hoffelt, Dz.U. C 125 z 27 maja 2002 r.

⁽²¹⁾ Opinia EKES w sprawie komunikatu Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego: „Modernizacja prawa spółek oraz wzmocnienie nadzoru korporacyjnego w Unii Europejskiej”, sprawozdawca: Guido Ravoet, EKES 1592/2003, Dz.U. C 80 z 30 marca 2004 r.

⁽²²⁾ Jako przykład można podać strukturę i organizację spółdzielni audytorskich w niektórych krajach Unii Europejskiej, takich jak Niemcy.

4.3.2.2 Komitet zatem wyraża pogląd, że doświadczenia te należy jak najszybciej uwzględnić w debacie nad nadzorem korporacyjnym przedsiębiorstw celem wzbogacenia takiej dyskusji o osiągnięcia i zalecenia, które mogłyby zostać zastosowane do różnych form przedsiębiorczości.

4.4 Grupy spółdzielcze

4.4.1 Komitet zwraca również uwagę Komisji na fakt istnienia grup spółdzielni. Takie modele przedsiębiorczości służą nie fuzjom i przejęciom, lecz rozwojowi strategii partnerstwa i współpracy pomiędzy spółdzielniami. Pozwala to takim przedsiębiorstwom stawić czoła wyzwaniom globalizacji i wynikającej z niej zwiększonej konkurencyjności, zachowując przy tym i podkreślając tożsamość spółdzielczą.

4.4.2 Komitet stwierdza, z zastrzeżeniem poszanowania zasad konkurencyjności, że należy wspierać promocję i rozwój takich grup, co może pozwolić spółdzielniom na tworzenie wspólnych marek produktów czy też asortymentu towarów i usług, tym samym umożliwiając dalsze wzmocnienie obecności spółdzielni zarówno na poziomie transnarodowym jak i światowym. EKES proponuje także szersze uwzględnienie grup spółdzielczych w komunikacie.

5. Uwagi i zalecenia dotyczące proponowanych działań

5.1 Postrzeganie i promowanie praktyk spółdzielczych (Działania 1-2)

5.1.1 Komitet zachęca Komisję do organizowania wszelkich działań służących promowaniu lepszemu zrozumieniu cech właściwych spółdzielniom oraz wprowadzenia usprawnień w sposobie, w jaki są one uwzględniane. Nieznajomość tych cech jest bowiem główną przyczyną niedostatecznego wykorzystania potencjału spółdzielni. W tym kontekście Komitet uważa, że zasadnicze znaczenie ma udzielanie wsparcia i zachęt w określaniu, porównywaniu na zasadzie *benchmarkingu* i rozpowszechnianiu dobrych praktyk w spółdzielczości.

5.1.2 Proponuje w szczególności, aby Komisja w większym stopniu oficjalnie uznała zalecenie nr 193 Międzynarodowej Organizacji Pracy, mając na względzie fakt, że zalecenie to zostało przyjęte przez 25 państw członkowskich UE i że stanowi ono pierwszy europejski konsensus co do norm i promocji spółdzielczości. Komitet proponuje również opracowanie i podjęcie konkretnych działań, np. kampanii informacyjnej, celem szerzenia wiedzy na temat cech charakterystycznych spółdzielni i ich przedsiębiorczego wymiaru; kampania informacyjna mogłaby wykorzystywać takie formy przekazu, jak materiały wideo oraz stronę internetową Dyrekcji Generalnej ds. Przedsiębiorczości. Jej adresatami byłyby podmioty gospodarcze i społeczne oraz krajowe władze publiczne.

5.1.3 Komitet zaleca także, aby w taką akcję promowania spółdzielczości włączone były wszystkie dyrekcje generalne Komisji. W tym kontekście szczególną uwagę należy zwrócić na dyrekcje generalne Komisji odpowiedzialne za inicjatywy mające bezpośredni wpływ na spółdzielnie z punktu widzenia przedsiębiorczości i wymiaru społecznego (DG ds. Rynku Wewnętrznego, DG ds. Zatrudnienia i Rynku Pracy, DG ds. Konkurencyjności, DG ds. Zdrowia i Ochrony Konsumentów).

5.2 Dane statystyczne (Działanie 3)

5.2.1 Komitet wspiera Komisję w jej dążeniu do poprawy jakości danych statystycznych na temat spółdzielni. Jeżeli w ogóle informacje takie są dostępne, to w większości państw członkowskich nie są one regularnie aktualizowane. Ponadto metody wykorzystywane przy sporządzaniu danych globalnych są rzadko jednolite. Stanowi to zasadniczą przeszkodę w upowszechnianiu i doskonaleniu wiedzy na temat spółdzielczości.

5.2.2 Celem rozwiązania tego problemu, Komisja planuje zastosować technikę tzw. *satellite accounts*. Zakres zastosowania tej techniki — która nie została jeszcze ustalona w przypadku spółdzielni — został do tej pory przetestowany w odniesieniu do organizacji nie będących zasadniczo podmiotami sektora rynkowego lub też działających jako organizacje *non-profit*.⁽²³⁾ EKES zatem zwraca uwagę na potrzebę zagwarantowania, aby sposoby i środki przyjęte dla spółdzielni nie przysłaniały wymiaru ekonomicznego i komercyjnego spółdzielni. Zarówno przesłuchanie publiczne zorganizowane przez EKES, jak i towarzyszący mu kwestionariusz wskazały na fakt, iż organizacje spółdzielcze są także zainteresowane tym problemem.

5.2.3 Celem jak najszybszego odpowiedzenia na potrzebę gromadzenia i udostępniania danych na temat spółdzielni, Komitet zaleca, aby w bliskiej przyszłości Eurostat i organy krajowe gromadzące dane statystyczne na temat przedsiębiorstw nawiązały współpracę, jeżeli jest to tylko możliwe, celem między innymi umożliwienia klasyfikacji tych danych w oparciu o różne statusy prawne, zgodnie z którymi działają takie przedsiębiorstwa.

5.3 Szkolenie i przedsiębiorczość (Działanie 4)

5.3.1 Komitet jest zdania, że istnieje paląca potrzeba organizowania programów edukacyjnych i szkoleniowych promujących przedsiębiorczość oraz kształcenie przez całe życie (*lifelong learning*)⁽²⁴⁾ uwzględniających wymiar spółdzielczości. Przypomina, że tematyka ta została również podjęta w zaleceniu nr 193 MOP i z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komitet Regionów również odnosi się do tej kwestii w swojej opinii⁽²⁵⁾. EKES popiera zatem Komisję w jej dążeniu do połączenia na zasadzie sieci (*networking*) i rozpowszechniania istniejących doświadczeń.

⁽²³⁾ Patrz: seminarium Komisji zorganizowane 23 kwietnia 2004 r. na temat rozwoju metodologii „rachunków satelitarnych” w przypadku gospodarki społecznej.

⁽²⁴⁾ Na przykład programy Leonardo, Socrates, Erasmus.

⁽²⁵⁾ Patrz przypis nr 3.

5.3.2 Komitet zaleca także przeprowadzenie badania na temat nauczania o spółdzielczości w szkołach i na uniwersytetach. Poprzez podjęcie takiego działania oraz pomoc przy opracowywaniu i rozpowszechnianiu konkretnych materiałów dydaktycznych Komisja mogłaby zrealizować dwa cele, a mianowicie stworzyć sieci wymiany istniejących doświadczeń z jednej strony i uwzględnić spółdzielczość w programach nauczania z drugiej.

5.4 Usługi wsparcia dla przedsiębiorstw (Działanie 5)

5.4.1 Komitet popiera wyrażoną przez Komisję wolę zwrócenia się do podmiotów świadczących tradycyjne usługi wsparcia dla przedsiębiorstw o szersze uwzględnienie wymiaru spółdzielczości, wskazując jednocześnie, że istnieją już wyspecjalizowane organizacje oferujące tego typu usługi. Dzięki działaniom wdrażanym przez Komisję powinny mieć uzyskać możliwość zwiększenia świadczonych usług i oferowania ich w szerszym zakresie.

5.4.2 Komitet przypomina w tym względzie, że nowy wieloletni plan wspierania przedsiębiorczości i przedsiębiorstw 2006–2010⁽²⁶⁾ nie przewiduje dla spółdzielni żadnych wytycznych, czy też specjalnie przyznanych linii. Wskazuje również, że plan działania na rzecz przedsiębiorczości⁽²⁷⁾ nie zawiera żadnego odniesienia do spółdzielni, za wyjątkiem odniesienia do podejścia „społeczno-gospodarczego”, jednakże sformułowanie zawarte w dokumencie jest niejasne.

5.5 Dostęp do finansowania (Działanie 6)

5.5.1 Komitet zachęca Komisję do szybkiego przeprowadzenia planowanej oceny celowości wprowadzenia osobnego odniesienia do spółdzielni w ramach instrumentów Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego. W tej kwestii Komitet został poinformowany, że koncepcja włączenia takiego odniesienia została ostatnio odrzucona ze względu na potrzebę zapewnienia równego traktowania poszczególnych form prawnych. Komitet wzywa zatem Komisję do określenia nowych, konkretnych działań, jakie Komisja będzie mogła podjąć w dziedzinie finansowania, biorąc pod uwagę, że druga linia działania, a mianowicie zagwarantowanie spółdzielniom możliwości dalszego korzystania z innych programów wspólnotowych, nie zmienia obecnej sytuacji. Ponadto EKES życzyłby sobie zwiększenia funduszy z Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego na wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz spółdzielni, które nie posiadają znacznych gwarancji w zakresie finansowania.

5.5.2 W tymże kontekście Komitet zwraca Komisji uwagę na fakt, że zgodnie z nową umową w sprawie środków kapitałowych, tzw. nową umową kapitałową „Bazylea II”, banki

będą zobowiązane do pełniejszego uwzględniania profilu ryzyka przedsiębiorstw, szczególnie w odniesieniu do ich wypłacalności oraz sposobu zarządzania, w ramach prowadzonej polityki finansowania przedsiębiorstw. To mogłoby utrudnić niektórym spółdzielniom dostęp do kredytowania⁽²⁸⁾.

5.5.3 Biorąc pod uwagę szczególny charakter kapitału spółdzielni (np. ich udziały nie są notowane na giełdzie oraz są wykupywane po ich wartości nominalnej), napotykają one czasem na trudności ze znalezieniem źródła finansowania dalszej działalności. Komitet popiera w tej kwestii Komisję, która zwraca się do państw członkowskich posiadających przepisy szczególne odnoszące się do spółdzielni o włączenie do tych uregulowań zapisu, by przedsiębiorstwa takie miały możliwość emisji udziałów zbywalnych i oprocentowanych, dla inwestorów nie będących członkami spółdzielni pod warunkiem, że udział takich inwestorów nie będzie stanowić zagrożenia dla spółdzielczego charakteru takich przedsiębiorstw ani też sprawowania kontroli nad spółdzielnią przez jej członków⁽²⁹⁾.

5.6 Wkład spółdzielczości w niektóre dziedziny polityki przedsiębiorstw (Działanie 7)

5.6.1 Komitet podziela opinię Komisji, że spółdzielnia poprzez swój sposób zarządzania jest modelem szczególnie odpowiednim w przypadku wykupu przedsiębiorstwa przez pracowników (*employee buy-out*). Komitet proponuje, aby na ten model zwrócono większą uwagę w programach i działaniach, które Komisja zamierza promować w tej dziedzinie.

5.6.2 Komitet popiera koncepcję przeprowadzenia badania na temat spółdzielni, których zasadnicze działania mają na celu uwzględnianie potrzeb społecznych. Badanie takie umożliwi również uwypuklenie ich wkładu w realizację tych właśnie celów. Komitet zaleca niemniej, aby w ramach takiej analizy dokonać wyraźnego rozróżnienia pomiędzy „spółdzielniami społecznymi” a „przedsiębiorstwami społecznymi”⁽³⁰⁾.

5.7 Spójność i ulepszanie przepisów krajowych, opracowanie przepisów modelowych oraz spółdzielnia europejska (Działania 8, 9, 10, 11)

5.7.1 Przypominając, że otoczenie prawne, w którym działają spółdzielnie jest tak samo ważne jak forma organizacji przyjęta przez spółdzielnie dla realizacji ich celów, Komitet popiera kluczowe znaczenie, jakie Komisja nadaje kwestii statusu prawnego spółdzielni, zarówno na poziomie europejskim jak i krajowym.

⁽²⁶⁾ Program wspólnotowy na rzecz przedsiębiorczości i konkurencyjności przedsiębiorstw (2006-2011).

⁽²⁷⁾ Komunikat Komisji „Plan działania: europejski program działania na rzecz przedsiębiorczości”, COM(2004) 70 końcowy. Patrz: opinia EKES 1198/2004 z dnia 15 września 2004 r., sprawozdawca: Ben Butters.

⁽²⁸⁾ Opinia EKES: „Zdolności przystosowawcze małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw społecznych do zmian wymuszonych przez rozwój gospodarczy” Dz.U. C 120 z 20.5.2005, sprawozdawca: Lucia Fusco.

⁽²⁹⁾ Patrz: § 3-2-4 komunikatu.

⁽³⁰⁾ W części pt. „przedsiębiorstwa społeczne” Komisja wskazuje, że niektóre państwa członkowskie przyjęły formy prawne celem skłasyfikowania przedsiębiorstw, których głównym przedmiotem działalności jest realizacja celów społecznych.

5.7.2 Komitet popiera organizację spotkań pomiędzy przedstawicielami Komisji a administracjami krajowymi w sprawie wprowadzenia rozporządzenia dotyczącego statutu spółdzielni europejskiej oraz odnośnej dyrektywy. Zaleca również regularne monitorowanie prac przygotowawczych. Dla porównania, niedawno wprowadzony w życie statut spółki europejskiej został na przykład wdrożony do krajowego ustawodawstwa zaledwie w sześciu państwach członkowskich.

5.7.3 W kwestii wypracowania ustaw modelowych, Komitet pragnie podkreślić dwuznaczność sformułowania tego rozdziału. I tak, nie zalecając harmonizacji prawa spółdzielczego, Komisja zwraca uwagę na wnioski ekspertów ds. prawa spółek europejskich pracujących w ramach grupy wysokiego szczebla, które idą w kierunku realizacji takiego właśnie celu.

5.7.4 Komitet ma świadomość, że wiele artykułów rozporządzenia dotyczącego spółdzielni europejskiej odnosi się do prawodawstw krajowych. Mając na uwadze, że pięć lat po wejściu w życie rozporządzenie w sprawie spółdzielni europejskiej będzie przedmiotem raportu, Komitet wyraża opinię, że należy stworzyć modele ustaw, aby zbliżyć do siebie przepisy dotyczące spółdzielczości i/lub zaproponować przyjęcie wspólnych zasad na szczeblu europejskim. Zasadnicze znaczenie ma zaangażowanie od samego początku organizacji reprezentujących spółdzielnie w ocenę i prace w tym zakresie.

5.7.5 W tym kontekście Komitet pragnie uwypuklić fakt, że publiczne przesłuchanie pokazało, iż spora liczba organizacji spółdzielczych była bardziej zainteresowana konsolidacją i wzmocnieniem obecnych przepisów krajowych dotyczących spółdzielni niż rewizją ustawodawstwa celem osiągnięcia harmonizacji⁽³¹⁾. Ruchy i organizacje spółdzielcze wyraziły pogląd, iż takie podejście mogłoby doprowadzić do uzyskania bardziej satysfakcjonujących odpowiedzi na problem „demutualizacji”⁽³²⁾ (czyli prywatyzacji i upublicznienia udziałów), w obliczu którego stoją niektóre spółdzielnie.

5.7.6 W tym kontekście EKES proponuje także, aby Komisja przeprowadziła badania porównawcze dotyczące oddziaływania i zakresu wprowadzenia do ustawodawstwa krajowego odnoszącego się do spółdzielni w pewnych państwach członkowskich przepisów stosowanych dotychczas do spółek kapitałowych⁽³³⁾.

5.8 Cele wspólnotowe (Działanie 12)

5.8.1 Komitet popiera zamiar Komisji, polegający na zwiększeniu, poprzez programy wspólnotowe, wkładu wnoszonego

przez spółdzielnie w realizację celów wspólnotowych. Zastanawia się natomiast nad środkami umożliwiającymi urzeczywistnienie tego celu, skoro obecnie nie istnieją żadne linie budżetowe na to przewidziane.

5.8.2 Komunikat zwraca uwagę w szczególności na „politykę rolną w kontekście rozszerzenia” czyniąc z niej przedmiot jednego z działań. Komitet zgadza się z tą koncepcją, ale uważa, że należy ją przełożyć również na działania odnoszące się do innych wspomnianych dziedzin, w tym na rozwój terenów wiejskich i rozwój regionalny oraz tworzenie miejsc pracy.

5.8.3 Ogólnie rzecz biorąc Komitet jest zdania, że bardziej celowe byłoby przyjęcie koncepcji „centrów rozwoju spółdzielczości” przy określaniu działań na rzecz wsparcia i promocji. Przy zastosowaniu tej koncepcji można byłoby odnieść korzyści z istnienia spółdzielni w pewnej branży poprzez przenoszenie praktyk spółdzielczych do innych sektorów.

6. Wnioski

6.1 Komitet z zadowoleniem odnosi się do faktu opublikowania komunikatu Komisji, będącego przedmiotem niniejszych uwag, w sprawie promocji spółdzielczości w Europie. Stanowiąc niejako kontynuację rozporządzenia dotyczącego statutu spółdzielni europejskiej, komunikat jest wyrazem zainteresowania Komisji wobec spółdzielczości poprzez zwrócenie uwagi na wymiar gospodarczy i społeczny tego rodzaju przedsiębiorstwa, jak również jego potencjał dla realizacji strategii lizbońskiej.

6.2 Komitet szczególnie popiera priorytet, jaki został nadany promocji spółdzielczości. Słaba znajomość tej formy prowadzenia działalności jest rzeczywiście zasadniczą przeszkodą w rozwoju spółdzielczości w Europie.

6.3 Popierając zasadnicze kierunki tego komunikatu, Komitet uważa, że pewne działania powinny zostać określone w bardziej konkretny sposób i w oparciu o wcześniej ustalone terminy realizacji. EKES zaleca zatem zainicjowanie, w jak najszybszym możliwym czasie, procesu monitorowania proponowanych działań, aniżeli oczekiwanie na publikację po roku 2008 raportów oceniających te działania, jak proponuje komunikat. Właściwe organizacje zawodowe reprezentujące spółdzielnie, zarówno na poziomie krajowym jak i wspólnotowym, powinny być ściśle zaangażowane w taki proces.

Bruksela, 9 marca 2005 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ Niektóre krajowe organizacje spółdzielców nawet się sprzeciwiają takiemu działaniu.

⁽³²⁾ Termin „demutualizacja stosowany” bywa w przypadkach, gdy spółdzielnia przestaje być przedsiębiorstwem będącym wspólną własnością stowarzyszenia osób prywatnych i przechodzi w ręce inwestorów zewnętrznych. Zdarza się tak na przykład wtedy, gdy spółdzielnia przekształcona zostaje w spółkę kapitałową.

⁽³³⁾ Np. we Włoszech zgodnie z ostatnio wprowadzonymi przepisami spółdzielnie mogą emitować obligacje.